

"Застава" налази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот. а четврт године 7 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 2 кр. 98 пот. на четврт године 8 круна 75 пот. За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, за целу годину 4 круне, а за стран земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ
(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДВОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких сатних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући, где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22. Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-контото 12008.

Једна, али једра!

Од целога посла, што га је наш архијерејски синод свршио у својим седницама маја месеца о. г. јавност, је удостојена да сазна само једну синодалну наредбу из тих седница. Званични лист синода „Српски Сион“ донео ју је у 16. броју. Наредба је овог садржаја: „Обзиром на потребу, да свештенство српске митрополије стоји у непрекидној вези и додиру са званичним органом својега архијерејскога синода, као своје врховне духовне власти, одлучио је овај архијерејски синод у седници од да нас под горњим бројем, путем архијерејске ванске и осталих епархијских конвисторија наложити парохијским звањима (и манастирским управама), да годимице претплаћују и држе „Српски Сион“ као званични лист архијерејскога синода православне српске митрополије карловачке за духовне, црквене и јерархијске ствари; уједно пак исте конвисторије упутити, да своје важне одлуке, а нарочито одлуке начелне важности, по потреби у целини, од времена на време, у „Српском Сиону“ објављују, како би овомитрополијско свештенство и тим путем своје свештеничко знање, искуство и праксу појачало за добро саме св. цркве и повереног народа. О том се пречасношћу извештава знања, управљања и извршења ради. Из седнице православног српског св. архијерејског синода, држане у Карловцима 15. (28) маја 1906. године. Георгије срп. патријарх“.

Пре него што кажемо своју о тој наредби, морамо се запитати: а шта је са осталим радом и одлукама тога синода? Валада, та наредба није једини и сав рад архијерејскога синода, који се и тако ретко састаје? По мишљењу господe архијереја други рад синода не треба народ да сазна, не треба да га зна и свештенство. Доста је да га знају владике и синодални бележници. Народ и свештенство су раја у цркви, да буду задовољни са оним што им се добади и да ропски слушају што им се заповеди од „деспота“... Можда наше владике мисле да су они себе ради епископи а не живе цркве ради или можда се боје са својим радом на светлост? Најновија наредба њихова пружа доказа, да ни таква претпоставка не би била неоснована.

Да разгледамо ту једну, али једру наредбу нашега синода, који се преморио од посла и прекинуо од бриге за цркву, а у којем синоду седе и неке изнимке, које морамо жалити, да не могу што би добро и хтели...

Увод синодалне наредбе стоји у опреци са поступком самог синода. Вели се, наиме, у наредби, да је потреба, да свештенство целе митрополије стоји у непрекидној вези и додиру са званичним органом свога синода, као своје врховне духовне власти.

Против тога не би могао имати нико ништа, али само онда не, кад би та веза и додир уједно била непрекидна веза и додир свештенства и са синодом, а која веза и додир би се морао подржавати у публикацији целокупног синодалног рада и свију његових одлука „како би о во митрополијско свештенство тим путем своје свештеничко знање, искуство и праксу појачало за добро саме цркве и вернога народа“ А гле чуда! Синод свој рад и своје одлуке скрива и од свог свештенства, и налаже само конвисторијама, да своје одлуке објављују у „С. Сиону“. Је ли синод ову протусловност и недостојност свога поступка превидео?!

У синодалној наредби је учинен и један други прескоч. Синод је прескочио митрополијско црквени савет, као да га и нема. А по нашем мишљењу тек је овај савет надлежан доносити одлуке начелне важности, по којим одлукама конвисторије имају само поступати у своме делокругу, у конкретним случајевима. И ваче могло би се десити да у једном предмету седам конвисторија донесу седам различитих начелних одлука. Таква се чуда код нас и дешавају. Није то ретко биље у једнообразности наших епархијских управа по ред суверености седам владика и поред њихове солидарности и духовног јединства..

Синод је починио некоректност и тиме, што је своју наредбу упутно непосредно конвисторијама, игнорујући и обилазав митрополијски црквени савет, под чију непосредну надлежност спадају епархијске конвисторије, те путем којег савета има и синод своје наредбе саопштавати конвисторијама, а не с њима непосредно располагати.

Синодална наредба валаже парохијским звањима да претплаћују „С. Сион“; но синод је заборавио и превидео, да парохијска звања располажу само оним имовним средствима, која им црквене општине осигурају у својим прорачунима. Синод је, дакле, заборавио побринути се, да парохијска звања до тих средстава дођу, а што је могао учинити само путем саборског одбора, као надлежне за то автономне власти.

Синод је дакле, оно што је учинио, погрешно, а оно што је требао још учинити, пропустио је учинити. За то је наше мишљење, да ће наведена синодална наредба остати на папиру, ad gloriam каноничке учевости синодалних чланова и автономне висprenости првог автономног чиновника, народно црквеног тајника. Синодална наредба ће остати на папиру и зато, јер „С. Сион“ у ствари није само званичан орган архијерејског синода, него уједно нашег, управо тамо њиховог фратра — Димитрија.

р п

Конгрес

трговачких намештеника и чланова приватних болничких задруга.

16. септембра о. г. одржан је у Будимпешти конгрес трговачких намештеника и чланова приватних болничких задруга у ту сврху, да се ограда против пројекта о законском предлогу састављеном у стручној анкети министарства трговине од 5—10. септембра о. г.

На том конгресу од постојећих 23 приватних болница биле су 19 заступљене.

Кад се узме у обзир краткоћа времена као и даљина појединих приватних болница од престонице, одзив је био врло леп, види се дакле, да је заинтересовање за опстанак овакових хуманих установа велико.

Неправда, коју хоће влада са пројектираним законским предлогом да учини, велика је.

Укинути приватне болнице и то махом све трговачких намештеника не може наћи на одобравање, јер баш те болнице постоје више од 30—40 година, а има их и таквих, које постоје више од 100 година.

За цело време њиховог битисања, нису те болнице као хумане установе тражиле нити од владе, нити пак од вароши никакве припомаћи, већ су живеле од међу собног потпомагања и велике штедне.

Но није ни то све, већ су ове болнице

само тако могле постојати, што је грађанство у појединим варошима, већи трговци, фабриканти са стране, увиђајући хуману сврху ових институција, својим приловима опстанак им осигурали.

Шта више, нашло се и добротвора који су остављали веће легате.

Сада, када је свака болница осигурала себе тако, да може својој племенитој сврси да одговара, сада се спрема законски предлог, који хоће ове добре установе да разреши.

Па и то није све, да се оне приватне болнице, које немају 5000 чланова разреши, него је још већа неправда то, што се хоће и до данас тешко стечени иметак да се одузме.

Одузети иметак, који је великом штедљивошћу од добровољних прилога, легата и т. д. стечен још је већа неправда него и само разрешење приватних болница.

А највећа је неправда то, што су у одржаној анкети позване окружне благајнице, којима разрешење приватних болница иде у рачун, а приватне благајнице, чије се коже највише тиче, не само да нису у тој анкети позване биле, него нису допустили, да се њихов интерес брани од стране оних људи, који су увидели ову велику неправду.

Услед таковог поступка и кобног законског предлога, 16. септембра о. г. одржан је у Будимпешти конгрес приватних болница, који се једнодушно ограда против тог предлога и закључио је, да се позову све болнице, да и из својих скупштина подигну свој глас и ограде се против ове неправде.

Зашто се хоће разрешење, није наше, да овде испитујемо, али онда, кад ми живимо толико година, када својим дужностима како према члановима, исто тако и према претпостављеним властима у сваком погледу одговарамо, нема оправданог разлога за разрешење, одузимање иметка и присаједињењу окружним благајницама.

Значи дакле, изједначити трговачке намештенике са кочијашима и шегртима, јер у случају болести, када већ припадају једној те истој болници, онда ће им се и једнака нега пружати — у колико се у опште пружати може

Свако, ко може непристрасно хоће да суди, доћи ће до тог уверења, да иако су трговачки намештеници раденици, нису једнаки са најнижом врстом раденика, јер они спадају више у интелегентнију него у просту раденичку врсту.

Да видимо каква може бити та нега у окружним благајницама.

Има окружних благајница, које имају по 2000 чланова а имају 2 лечника, међутим приватне болнице имају 200—300 чланова па имају једног или два лечника.

Питамо дакле, зар онда, када се разрешујемо и када се хоће иметак да се одузме, зар не на бољу, већ на сто пута гору негу да идемо?

Влада не укида само приватне болнице, него укида и оне лепе и увезене обичаје, који су владали у приватним болницама а то је: укидају се оне прилике овим млађим друговима нашим, које су постојале и у којима су добивали више пута душевне хране за свој будући живот, а то су друштвена предавања.

Ове резултате, што су показале приватне болнице како у материјалном, исто тако и моралном напредовању, окружне благајнице неће моћи никад показати.

Да и не говоримо о моралном напредовању, јер тога код окружних благајница

не може бити, већ да се осврнемо само на материјално стање њихово.

Иако за 2000 чланова држе два лечника само, иако је њихова нега за случај болести једнога члана врло скромна, ипак исказују поједине болнице до 20 и више хиљада круна дефицита, док је нега код приватних болница много већа, па ипак из године у годину материјално напредују.

Ми смо дужни да се против пројектираног законског предлога оградимо, а до г. г. посланика на угарском сабору стоји, да ову неправду не учине законом.

У овој ствари савзана је ванредна глава на скупштина у недељу 17 (30.) септембра о. г. у просторијама српске више девојачке школе.

Како је ово по останаку наше болнице врло важна ствар, надамо се да ће сваки поједини члан на скупштину доћи.

Нови Сад, 9. септембра.

Угарско домобранство добија топове. Давнашња жеља мађарских политичара као да ће се испунити. Ово, што је још Тиса обећавао, хоће да испуни Векерле и коалициона влада Будимпештански листови јављају, да ће угарско домобранство добити топове. Како ће ово топуштво изгледати, још се не зна. Мађарски листови траже у томе разјашњења од владе. За сада се зна ово: Приликом октобарског новачења у сваку топушкву бригаду узеће 112 новака и 20 постотака ервиз резервиста. Дакле много више него досада. Ове ће преко зиме изучити и идуће године 1. априла код сваке бригаде устројиће још једну батерију — за домобранство. Офисире и момке узеће из пуковнија заједничке војске, нове топове, кола за муницију, коње и др. пак откупиће домобранство од стоваришта заједничке војске. Идуће године 1. октобра свакој домобранској дивизији биће додељене по две батерије, свака са 4. офисира, 1. офисирским замеником, 68 људи и 47 коња. Ово је први знатнији успех садашње владе.

Политички преглед.

Сазив делегација. Као што јављају будимпештански листови, данас — у суботу — ће угарски министар-председник Векерле ићи у Беч. Тамо ће председавати на скупштинама савеза Средњоевропских Економских Удружења. Ну овај му пут има и политичке сврхе. Том згодом имаће времена, а и прилике да се састане са аустројским министром-председником Беком и држи се, да ће се тада споразумети, када ће се сазвати делегације.

Прилике у Русији. Дрека Чивута у Русији ипак је нешто постигла. Постигла је то, да су се почели озбиљније бавити „чивутским питањем“ и хоће ово да уреди. Ради тога поднешено је влади више предлога, а на који начин мисле уредити чивутско питање, најбоље показује овај предлог, који је међу осталима припослан руској влади. Тај предлог има седам тачака, а те су: 1. Хоће да олакшају иселјавање Чивута. Осим тога ће изјавити, да Чивуте, који заостану у Русији, сматрају странцима, и као такви неће имати ни активног, ни пасивног бирачког права и моћи ће се увек протерати из државе. Уз то ће руска влада потпомагати сваки сионистички покрет, јер такав покрет одговара и њеним смеровима. 2. Простор за насељавање Чивута не сме се ни под каквом изликом проширивати. Кома нема тамо довољно места, нека напусти Русију. 3. Чивути не могу заузети виднија места ни у каквом трговачком нити банкарском подuzeћу. Новине могу уређивати само на јеврејском језику. 4. Чивути не могу посећивати руске школе, али под државним надзором могу оснивати своје школе. 5. Чивути не врше војничку дужност и место ове плаћају по реду. 6. Сви Чивути, који носе руска, немачка или француска имена, нека узму своја стара породична имена. 7. Покрштени Чивути тек у другом колену могу стећи грађанских права. Али и ови само у том случају, ако своју децу не отхрањују у чи-

вутском духу — Као што се види, предлози су врло умесни — али по Чивуте не најповољнији, у толико повољнији по руски народ.

Колико су револуционари отели маха, показују вест, које јављају, да многи велики кнежеви и рају да бегају из Русије, јер им је живот у опасности. Велики кнез Никола Николајевић отпутовао је у Баден. Син му велики кнез Алексије ове недеље путује у Бијариц. Велики кнез Борис на путу је за јужну Француску. Једини велики кнез, који се не боји револуционара, мада ови свагда стављају његово име на прво место на листи оних, које хоће да убију, то је велики кнез Владимир. Револуционарима милија би била његова смрт, но и самога цара Ну овај за то ипак неће из Русије, но успркос свим претњама остаје у њој. — Доњи случајеви такође показују, колико су револуционари маха отели. Једна чета револуционара напала је на затвор у Мокадову, обезбужала је стражу од 70 робова ослободила је отприлике 40. На војнике, који су похитали стражи у помоћ, револуционари су пуцали. На што војници одврате такође палбом и петоро револуционара оста мртвих, а остали се разбегоше. Војска је од ослобођених робова дванаесторицу поново ухватила. — Из Варшаве јављају, да су на путу Бјелца непознати злочинци убили топушквог пуковника Николајева. Држи се, да су га убили из освете, што је више војника ставио пред ратни суд. — Из Петрограда пак јављају, да је Ђак Бодрички, кога су јуче пустили из затвора, из револвера убио државног одветника из Сарингена. — Како детска странка најзад ће ипак доћи до свога конгреса. Забрањени су јој конгреси у Русији и Шведској али сад јој је дозволила норвешка влада, да одржи конгрес у Норвешкој.

Одговор

на разметање Paedagogus-ово у „Новом Србобрану“

Фарисејском ароганцијом пребацује акредитовани карловачки педагог, у 167. броју „Новог Србобрана“, мојој маленкости неконвенцију, нелогичност, дивљу логику, пакост, извртање, чак и денунцијанство неко, а све зато, да омаловажи све што сам о њему изнео из његова писања и да забашури истину. Он сме и то да каже, да ја бацам не знам коме песак у очи! Човек, који је тврдио да не виси крпа на прозору гимназијском, а крпа је висила месецима, па и онда када је то тврдио, и тек је после другог одговора другом старом замењена, тај човек сме да каже, да други сипа песак у очи, кад истину говори?! То је инфамија и дискредитује сву педагогију, кад педагог тако чини и пише! Добро је рекао један млад универзитетлија: ајдете да сликамо тај прозор а и друге са подераним завесама, па да пошлемо уредништву „Новог Србобрана“, да их виде и увере се о истини. Сад видим, да сам то требао учинити и изнети на јавност, да свако види и позна Paedagogus-а. Тако би се свако уверио, да акредитованом карловачком педагогу не достаје од нарави орган за правду и истину, и разумео би све његово писање.

Он ме све више тера из резерве, а у томе и лежи сва малиција његова и гадна денунцијантска намера, што је обележје само дон-Чавракијевих педагога. Но послужићу га још неким податцима и одговорићу му, где сам био за ово 14 година, у колико се то на ствар саму односи.

Из обзира пак према пензионирцима, који су овамо запали, нећу да их дирам. А зна добро и акредитовани педагог, шта би рећи могао, само му фарисејско-педагошка поза јавнога педагога не да, да то зна. Њему се неће баш, а у томе лежи велики — денунцијантски трик!

Ни код суспената не мењам ништа, него додајем: да код другог није ишло по погодби са професорима, у погледу награде професорима, него је ишло по одредбама, које важе за прекорбројне сате. Даље, да је сам други суспенат забринуо се био за своје место и да није ни сањао о каквој плати, и кад је чуо да је добио 800 круна, онда је ишао даље и хтео је целу плату, да се неки „педагог“ чак снебивао над тим захтевом. Како да не зна за то карловачки Paedagogus?! Даље не идем!

Са завесама је свршио Paedagogus, јер су обична нека сита и чово мисли, да је удовољено иги-

јенском и педагошком захтеву, па му је неправдо, да смо рекли е и то по њему спада у 20. век. Али није све измињено ипак, јер се види још на трима проворима неке крпе, овакако зато, да се не заборави како је то изгледало и по другим проворима, а и да лепота зграде не буде отужна за мимопролазнике! Да то смета и шкоди коме, за то Paedagogus не мари. — А моја је маленкост још пре 14 година рекла, да ове и оваке завесе не одговарају потреби и захтеву и упозорила на мишљење, како га је изнео Burgerstein у својој онда малој школокој игијени. Моје замерке из онога доба нашле су отпора као и данас, јер су према мени стојали људи борнирати, којима опшност није ништа, а наука вреди за друге а не за нас.

Овим мало чмс наведеним, показао сам Paedagogus-у где сам био пре, па ћу му и даље приказати, да зна, кад ме пита. Тиме сам му показао, да ја пратим одавно те ствари са вољом и разумеванјем, да сам могао изнети своје замерке и ове године, те да се не бих бојао испоређивања са запд и баш кад би Paedagogus и моју маленкост хтео увући у то испоређивање. Само је у питању његова компетенција за то, фарисејска ароганција његова говори против њега, јер каже да у њега, осим што спреме нема, не достаје орган за правду и истину. Па да му покажем, да се ја тога испоређивања ипак не плашим на пољу школке игијене ево да му се прикажем још више. Пре десетак и нешта више година написао је био директор Hergel (познајете ли га Paedagogus-е?) чланак у једном игијенском часопису, у ком је приказати хтео ein ideales Schulgebäude und einen idealen Unterrichtsbetrieb, и казао је овако: из зборишта улази се у учитељску библиотеку. Кад смо у ову ушли нашли смо наше старе пријатеље: Baginsky, Eulenburg — Bach, Reinbold, Fllügge, Axel Kry, Burgerstein и др. Осим тога видели смо: Kohn-a, Bresgen-a и осим часописа Zeitschrift für Schulgesundheitspflege од Kotelman а многе друге. Изнео је Hergel-ове модерне игијеничаре од светскога гласа и тиме хтео да покаже, да без тих не сме данас ниједна професорска библиотека бити. Да ли је тако у Карловцима и још где год, што ће Paedagogus ваљда знати; а ја га могу уверити, да је моја маленкост још пре Hergel-а све то имала и добро се познавала са тим делима, као са својим старим пријатељима. Данас имам и више што, те се испоређивања Paedagogus ова на том пољу ни мало не бојим. Овим сам Paedagogus у показао да сам спреме имао онда као и данас, да о школоко игијенским стварима пишем и говорим.

Испоређења и на другим ком пољу не бојим се, кад хоће Paedagogus да зна, јер сам стекао признања на свој рад и мишљење од људи, који су компетентнији од Paedagogus-а карловачког, па и од самих непријатеља мојих. Само нека изволи Paedagogus испоређивати, кад је тако сигуран!

Кад ме пита Paedagogus где сам био, када се прашина вила по ходницима и школама и зашто онда протестирао нисам, ево да му кажем: да сам дивао свој глас и онда као и данас и протествовао против примитивног чишћења већ давно и давно Нека Paedagogus потрзжи „Србобран“ из год. 1892. па ће онде у подлиску наћи шта сам рекао о новој згради гимназије карловачке, шта о патосу, какав би требао да је и како би га требало очистити. Па и после тога нисам никад ћутао. Покојни директор Лазић, позват од куратора гимназијског да спреми неки домаћи ред, мене је питао за савет шта и како да се ради. Моја му је маленкост пропагирала оно, што је у „Србобрану“ написано, а то су мисли Burgerstein-ове, који је онда критиковао био економско-административне прописе за државне школе, а послужио сам се и мислима игијенског института универзитета у Липском. А што то није усвојено и није по том рађено, томе је узрок онај исти резон, који је кумовао и при градњи зграде и при набавци намештаја, а то је — Mangel an Einsicht меродавних фактора за овим Mangel-ом стојао је у узрочној вези Mangel an Reinlichkeit у опће, што је са игијенског и педагошког гледишта било по све жалосно! А како данас стоји, то смо рекли, а рећи ћемо, ако Бог да здравља, још коју.

У подлиску „Србобрана“ из год. 1892. м.же Paedagogus читати шта сам онда рекао о скамијама у карловачкој гимназији и уверити се, да сам већ онда рекао, да не одговарају нити игијенским нити педагошким захтевима. Исмејао сам Frivela који је олако свој патент продао као и овог патрона, који је Frivel-а наговорио, да одступи од своје скамије и овака чуда направи. Па знајући да су оне рђаве скамије још горима постале, протествовао сам у овом цењеном листу, да се лакомислено троше хиљаде гимназијског новца на купалиште на Дунаву од кога школа скоро никакве користи не може имати!

а убитачне скамије остају и даље, да се ђаци генерацијама убијају адравствено. Кажем ево овде опет: нека су сви захтеви у погледу ваздуха, светлости, чистоће испуњени, још увек је мало урађено, ако ученик мора много и рђаво да седи! Зато проте стужем опет, да се десетак хиљада круна онако олако разбадује, а пушта се, да ђаци против адравствено седе и генерације се народне тако оштећују! Ја тужим меродавне факторе па и Paedagogus-а „Новог Србобрана“ јавном мњењу због оваког злочина на подмлатку народном!

Да су скамије рђаве, те да не одговарају нити игијенским нити педагошким захтевима, свугде сам износио, па и пред покојним Стевом Анђелићем. Анђелић ми се жалио, да је увређен од стране меродавних фактора у гимназији карловачкој, и говорио, да због тога није хтео намештај набавити. Ја сам му отворено изнео све мане и указао на потребе друге, и он, дирнут, да ме увери о доброј вољи и расположењу обриче: да ће, кад већ није за намештај дао, дати карловачкој гимназији пет хиљада форината на физикални и природописни кабинет. И као што сам доцније слушао, он је дао тај новац; а где је данас и да ли се употребљује на што је намењен, то не знам. — Ето нека види Paedagogus, где сам био кад год и шта сам радио, па сад нека он потражи тих пет хиљада форинти, кад уме да адвоцира за мар патроната и својом рабулистеријом да га брани!

Пре 14 година, када сам износио мане карловачке гимназијске зграде, писао сам и о купању и купалишту и тврдио сам, да је купање исто тако нужно као и турновање. Управо турновање без купања рекао сам и кажем да мало вреди. Тако је мишљење изнео и аустријски игијеничар Ниерре, који је недавно писао о васпитању и настави са социјално-игијенског и социјално-антрополошког гледишта. Ја сам унео у нас мишљење да ће доћи време, када се неће моћи замислити школа без купалишта. И после тога, када сам то написао, нисам никад престао пропагирати мисао о купалишту. Како сам у „Србобрану“ 1892. год. говорио и о месту, где би се у гимназији сместити могло купалиште или тушеви, то ме је пок. Лавић питао, шта би то од прилике коштало. У то време је у једном игијенском часопису изнет био рачун, шта је коштало тако купалиште у Цириху, па сам према томе рекао био, да би дошао око 2000 фор. — Да ли је пок. Лавић то подносио коме или не, то не знам.

Па баш зато, што сам уверен о великој користи самог купања, а што сам уверен да од купалишта на Дунаву те користи не може имати, јер се ученици једва две недеље купати могу, протестовао сам против тога, да се на то купалиште утрошило девет хиљада круна, тиме се окрњио фонд гимназијски и оглобио у опће а још више за набавку нужних потреба. Рекао сам две недеље, — што је Paedagogus-у јако неправдо — јер познајем игијенску метеорологију Карловаца (хоће ли опет бити: Risum teneatis?) док су ученици у Карловцима, и знам, да се ученици већ крајем јуна распштају. Узмимо ову годину само: кишило је цео мај и почетак јуна, а 21. јуна су ученици већ ишли кућама. Колико је било дана за купање? Неће ни других година друкче бити. Па је ли паметно било оглобити онда фонд на девет хиљада круна? У таквом случају остају позвајмене речи Paedagogus-ове о чвршћању, прању и пливању празна фраза. — А материјална штета је велика, која се већ види и која ће се још боље и више видети. Па да не говоримо а priori, што по рече Paedagogus, нека нам изнесе тачан рачун о свему, па ћемо видети ко има право. И узмимо опет а priori, да Paedagogus добије за право т. ј. да тај новац утрошени носи своју камату као и други, да ли би се тиме оправдало подизање купалишта без користи по сам завод? А скамије? — Изнесите Paedagogus-е рачун, јер је то боље и поштеније него импутирање другом које чега, па чак и „субјективну математику.“ Импутирање контра агитације гадно је и кад би рачун испало са свим по Paedagogus-у, кад човек, коме се импутира, нема личне користи у свему; а инадегниција је јако средство за људе, у којих је орган за право и поштено развијен! Борити се с противником импутирањем којег чега, није карактерно!

Који су ме разлови још подигли против купалишта, то сам пре навео. Ако буде потребе, изаћићу доцније поново с тим и поткрепућу како ваља.

Одговорио сам тако стварно на све Paedagogus-у и показао где сам био пре, да нисам никад ћутао, па мислим, да сам свакога уверио, да ме је и овога пута истина и љубав према заводу покренула на посао. Изнео сам тако своје скромне радове и неке редове, па питам: где је Paedago-

gus онда био и које су његови редови и радови на реченом пољу? Чиме се он у опће истицао до сад? Он је за све то време апатичан и индолентан био и тиме порицао педагогију и игијену па и љубав према заводу. Може бити да је скројио планове како ће до акредитиве доћи, а после да ће се својом фарисејском ароганцијом побринути да се покаже, е је он предистиниран за педагога и хигијеничара — уз какву год енциклопедију и уверити делом и мишљу свет, да без читања нема знања, али да код њега читати знати и разумети заиста није све једно!

Етичку игијену не признаје Paedagogus, јер је као што је делом показао, не познаје, као што не познаје ни игијенску метеорологију. Биће прилике ваљада да ћемо га нагонити, да и о томе више размисли!

А најзад ми ваља рећи нешто о мом последњем одговору. Тај је одговор изашао тако накарађен штампарским грешкама, да се једва читати и по негде емисао ухватити могао. Ко није глуп, тај је одма то видео. Ко је пак видео и хтео то против мене употребити, тај није поштен човек! Paedagogus је ухватио за „брезов штап“, а могао је видети да је онде требало доћи: „брезова метла.“ О бревовом штапу у мом рукопису нема ни речи, па ми је чудо, од куда је слагач то нашао.

Са одговором сам мало одоцнио с тога, што сам тек после три недеље дознао, да ми је Paedagogus одговорио, или боље да ме је напао лично, па сам једва нашао и „Србобран“, скоро да сам га из другог села донео био, да могу прештампати Paedagogus-ова разметања и на њих одговорити. Нека ми опрости Paedagogus да је толико на одговор чекао!!
Пријатељ гимназије.

Вести из места и са стране.

† Светислав Томић.

Нашег главног уредника задесио је тешки удар, у четвртак на ноћ преминуо му је после кратког, али тешког боловања, старији и једини брат Светислав Томић, трговац и подузимач у Београду у 52. години. Покојника оплакује осим нашег главног уредника остарела мати и сестра Покојник је био добар и одушевљен Србин. Лака му српска земља била!

П о з и в.

Чланови „Српског Сокола“ у Новом Саду позивају се да дођу сутра, у недељу 23. септембра на братски договор у основну школу у 11 часова пре подне.

Промовисање.

Добијамо ове редове: Др. Јован Поповић, син овдашњег умировљеног учитеља Богдана Поповића, биће данас у суботу, на будимпештанском свеучилишту промовисан за доктора целокупне медицине. Честитамо младоме доктору, као и честитим родитељима му!

Нов новац у Црној Гори.

Црногорски министар финансија и грађевина А. Радовић издао је овај распис управама царинарница, државним благајницама и т. д. „На основу Његовог Краљевског Височанства Књаза Господара од 11 априла т. г. пушта се у течај црногорски никлени новац у коадима од 20, 10, 2 и 1 паре.

Овим новцем замјениће се сад у течају слични новац т. ј. хелери. Ушљед тога управе царинарнице добиће нужну количину истог и позваће имаоце новца у хелерима, да најдаље до 15. октобра т. г. замјене исти са црногорским новцем.

Послије тога рока управе царинарнице и друге државне благајнице неће примати хелере; а само главна државна благајна примаће их до 1. јануара 1907. Појединци неће дужни бити примати у једној исплати више од 5 круна никленог и 2 круне бронзаног новца.

Управе царинарница примаће у неограниченој количини црногорски никлени и бронзани новац и по потреби у замјени даваће сребро, злато или банкноте.

† Игњат Бакотић,

бивши српски посланик у далматинском сабору и председник српске странке у Приморју, преминуо је дне 16. о. м. у Сењу. Покојник бијаше из Каштела. Довршив правне науке, посветио се адвокатури, те је отворио канцеларију у Сињету. Ради свога чистог карактера и обсејног знања уживао је велики углед, те га је српска странка изабрала својим послаником у далматинском сабору, где је развијао живу делатност. Касније је напустио парламентарно поље, али је ипак био активан члан странке. За неко доба био је и њезиним председником. Као говорник био је на гласу, особито се истицао у политич-

ким процесима, где би пустио маха својим осећајима. Знамените су његове обране у процесу Бутић-Метлић ради чланака у „Драшкову Работу“ и у процесу Ефенди Слахића ради чланка „Босански баруни“ у „Дубровнику“ Ради оне прве обране др. Форланш био га је напао у једном трибјанском листу и обедио га велеиздајством. На то су му сви млађи правници у Сињету Срби и Хрвати, дали јавну признаницу. Међу овима било је и чиновника судских, који су ради тога били отпуштени из службе. Међу њима су били и др. Трумбић и др. Гр. гић. Кад је књаз црногорски пре неколико година основао касационо судиште, понудио је председничтво пок. Бакотићу. Он је прихватио тај ласкави позив и пошао је на Цетиње, али за мало времена кнежево патриархално схваћање права и строгост са Бакотића дошли су у сукоб, па је после неколико месеци Бакотић дао оставку и повратио се у Сињет. Од неколико времена био се преселио у Сењ, где му син има одветничку канцеларију. Сирћу Бакотића српска странка на Приморју губи данас најодличнијег члана, а Далмација губи племенитог човека и изврстна правника. Вјечна му памјат!

Нападај на грађанство.

Читамо у „Српској Ријечи“: — Прекјуче, у недељу, кад су се излетници са возом враћали са Илиће, десио се једао изгред и нападај на грађанство, који не може остати без последица. Код Алипашина Моста ушла су у воз два ловца у ловачком оделу са пушкама и са два кера. Путници, који су се налазили у истом одељењу, протестовали су због тога, на што се онај мањи ловац разјарио, стао дрчати и потегао пушку на једнога, што је протестовао. Када су излетници код духанске фабрике изишли из воза, умолио је овај последњи, на којег је дотични ловац потегао пушку, да полицај запише име тога нападача, што против прописа керове води са собом у жељезнички купе. Ловци су се устручавали, да кажу своја имена, на што су се окупили сви путници, да виде каква је то граја. У том препирању око имена нападача са пушком, који нису хтели никако да издаду, опет се разбесио онај мањи ловац, што је већ једном потегао пушку, те се почео немачки дерати на публику, да се развије и претио, да ће у публику пуцати, и по други пут потегнув на мирно грађанство пушку, или су име оба и даље крили. У том прије полицајски фирер Алагић, и изјави, да он господу познаје, па да зато није потребно, да му име кажу, на што су се сви развили. Да на време Алагић није приспео, неминуо би крв пала, јер су се на онако држање дотичног ловца узрујали и најмирнији грађани и из њихових редова су се чули узвици, да се мора ширити мржња на странце, када се швапски уљези тако изазивачки нонашају према грађанству. За све ово има врло много сведока и ствар се налази у рукама полиције, па грађанство очекује потпуну задовољштину за оваку претњу и наперивање пушком.

Славном уредништву »Заставе«.

Нови Сад.

Мислио сам, да ће бити доста, што сам написао у 184. бр. „Заставе“. Али бадова „Новинар“ г. Кузман потегао у јучерашњој „Застави“ подугачку топузину да ме смрви. Стога журим да довршим с г. Кузманом, док ме није — избацио из радикалне странке.

Чуди се, како сам га могао у изјави јавно именовати, да је он писац оне белешке „Учитељски дани у Београду“ у 183. бр. „Заставе“, кад се он није потписао. А зар треба „новинарско“ писање г. Кузманово потписивати? Не треба ту ни правог ни кривог пута. Та он се сам из сваког написаног реда помаља! — И кад зна шта је „часно и поштено“, како није знао потписати ону своју неслану белешку, у којој мене износи пуним именом? Као вели, може се боље испод жита „часно и поштено“ нападати! А сад великодушно излази он као писац. Да богме, кад сам га ја извукао на среду!

Г. Кузман вели, да сам ја горе и ружније (ваљда и ужасније!) писао против радикалне странке, но што је то чинио г. М., и да сам ја писац многих белешчица (мора да зна и које су) у „Школском Одјеку“ а против радикалне странке, и да сам главом ја највећи комад динамита (страхота!), што треба да разбија и руши бедме и стене радикалне странке, опадајући и клеветајући — по свом вајкадашњем обичају — тајно и иза туђих леђа поједине чланове те странке у „Школском Одјеку“ и иначе. (По знај себе само!) — Тако г. Кузман излива јел. Но ко се овако усуђује да нише и да прави о мене неког „радикалног анархисту“, тај је прост лажов и смутљивац, па макар се он звао и Кузман, — ако то не уме начисто и доказати. Б. познаје лично, мене и г. Кузмана, моћи ће ле. упоредити мене са г. Кузманом и његовим вајкадашњим урођеним оговарањем и „сувише искреном“ набуситом, надутом и сидовитом природом. Свако га се клонио и клони, а ја сам га најдуже за љубав опће ствари трпео. Али, тако ми и треба!

Него, далеко је забрздио. Но кад сме тај да загусти, на среду с тим. Лако је свашта рѣ,

али то треба и неопоривим доказима потврдити. Писао сам и писаћу, али не против радикалне странке, г. Кузмана, него против тебе и таквих! Та, где су оне многе белешнице у „Школском Одјелу“, а против радикалне странке? Нема их. Зар тако пре сно обилазити истину? Или отаџ је зар у г. Кузману усредсређена радикална странка? — Не праши г. Кузмана, јер си се и онако доста направио у оној праши, кој се после епархијске скупштине бачке подигла против учитеља, а богами и пре тога.

Истину на среду. Последња епархијска скупштина бачка увредила је до срца српске народне читеље. Та увреда је одјекнула у срцу сваког учитеља — осим г. Кузмана и још мало њих. Учители су огромном већином радикали, тако је било, тако је и данас. И сваки, с којим сам год говорио приликом учитељског конгреса и иначе осуђује онаки поступак против учитеља. Али не заборавимо, осуђује и г. „несолидарца“ Кузмана. У том су радикали учители солидарни, разумите сви — осим врло маленог броја користољубаца.

Рекао сам где је требало о овој ствари, а рећи ћу више ако устреба. Г. Кузман је пак мален, да пред њим „придајем префунг“. Један ноторни „Нашедобаш“ из оног времена, кад се су утврђивали „бедени и стене радикалне странке“ за време мога учитељевања у Сентомашу; један „верни“ члан радикалне странке, који би пристао уз занатлијску и ратарску фракцију у Новом Саду, „само кад би знао“ да ће ова надјачати центрум радикалски у Новом Саду; један „печени радикал“, који проповеда да странка кад ступи на владу може одступити и од начела свог за љубав „свом“ човеку (нпр. г. Кузману); једна обипражина за љубав вечитог управитељства без разреда — један Кузман није вредан био ни оволике пажње. Па он још има дрскости да пита, ко је „одиста прави и истински члан радикалне странке“! Само надута „величина“ може себи присвајати овака права.

„На адресу г. г. „учитеља-солидарца“ не могу одговарати, јер није упућено на моју адресу. На то ће одговорити познанији од мене — „Школски Одјел“. Само стрљења.

А сад на ствар. После учитељског конгреса упоредио је вршачки „Родољуб“ пегање учитељског збора с певањем београдског певачког друштва. Ово је чиста истина. Па, је ли оно сад позитивно што ви тврдите, г. клеветниче Кузмана!

Да болест све не извињава, било би више. Овако, нека је доста.

Нови Сад, 7. септембра 1906.

Мита Ђорђевић.

Брзојави „Застави“

9 септембра.

Талијани о речким догађајима.

Рим. Приликом јучерање светковине у Риму, док је музика свирала на Пијаци Колони, чета ђака је приредила демонстрације против Аустрије, да би протестовали против догађаја на Реци и у Задру. Чули се и многи узвици: Доле са Хрватима! Полиција је неколицину уапсила. Демонстранти по теме оду са тога трга и хтедоше да иду преко корза на Палацо Венеција. Ну жандармеријски их је кордон задржао.

Немири у Бекешчаби.

Бекешчаба. Због уништења Ахимова мандата велико је раздражење. Војска и жандармерија је у приправности. Ноћас су разбили прозоре на кућама оних, који су уложили петицију и на кући бившег противкандидата Бакоша.

Трговачки преговори између Аустрије и Србије.

Веч. Конференција за царину већала је о предловима српске владе у погледу закључења трговачког уговора. На конференцији је председавао одељни шеф Михаловић и он је поднео извештај о предловима. Поговара се, да српске предлоге ни су усвојили.

Ратне припреме Турске.

Софија. Турске војничке припреме ревносно настављају.

Земљотрес.

Палермо. Потреси земље у Басану и Термину трају. Многе су куће општењене. Влада велики страх.

Прилике у Русији.

Берлин. Революционари су хтели учинити атентате на велике кнезове Николаја Николајевића и Владимира. Живот царев пак хоће да поштеде.

Одеса. Сељачке чете пљачкају. У многим селима починили су грозна дела.

Т р г о в и н а.

НОВИ САД, 5. септ. 1906. године.

Пшеница прве квалитете 13 к. 20 п. до 13 к. 40 п.
Пшеница нова — к. — п. до — к. — п.
Пшеница средња 12 к. 80 п. до 13 к. — пот.
Пшеница лакша 12 к. 20 п. до 12 к. 40 пот.
Наполица нова 10 кр. — п. до — кр. — пот.
Јечам 10 круна 80 пот. до 11 кр. — пот.
Зоб нова 11 кр. 60 пот. до 12 кр. — пот.
Бужуруз у врну н. 11 кр. 60 п. до 11 кр. 80 п.
Бужуруз у клинун. — кр. — п. до — кр. — пот.
Маст 132 кр. — пот. до — кр. — пот.
Славина 132 кр. — пот. до — кр. — пот.
Славина паљена 132 кр. — п. до — кр. — п.

Свињн убојени тешки 90 до 92 пот.

Свињн средњи . . . 86 до 88 „

Свињн лаки . . . 80 до 84 „

живе мере.

Теопци 100 п. до 108 пот. по киљу

Јагањци — к. до — к. по пару

Овци 32 кр. до 48 кр. по киљу

Матере дојиље

које дојењем утишавају децу осећају се често пута сасвим уморне, баш у то доба кад би требале да су најснажније и најздравије да би могле вршити материнску дужност. З. њих је Скотова емулзија не надмашиво храњиво и снажеће средство. Она се састоји из најбоље медицинале рибије масти из јетара са кречним и натроновим хипофосфатима, а пошто је сасвим укусна и врло лако сварљива, и изазива вољу за јело, то је иста и боља него ма које друго средство и најподесније да матере до нове снаге дођу. Скотова Емулзија помаже, да се слабост претури и брзо даје нову енергију и нов живот. Скотова је Емулзија куд и камо јачег дејства и поузда нија од обичне рибије масти из јетре.

Рибар с великим ослићем (Dorsch) знак је гаранције за прави Скотов постунак.

Кад се позовете на ове новине и пошаљете 75 потура у поштанским маркама, послаће вам уз плаћену поштарину боцу на пробу.

Dr. Emil Budai, „Stadtpothek“

Budapest, IV. Váci-utca 34/50.

Цена оригиналној боци К 2 50.

1227 1—5

Добија се у свима апотекама.

П о з и в.

Новосадска „Вересијска Задруга“ која се има основати, повива све оне, који су деонице бележили, на

ОСНИВАЈУЋУ СКУПШТИНУ

која ће се 23. септембра 1906. године по р. к. у пола 4 сата после подне у школи светог Рока одржати.

У Новом Саду, 13. септембра 1906.

1207 2—2

Оснивајући одбор.

МОДНО-МАНАФАКТУРНА ТРГОВИНА

Ђраће Ђорђевића-Жанчића

у Велој Цркви (Fehértemplom)

потребује једног МЛАЂЕГ ПОМОЋНИКА који треба да је солидног владања добар писавац и да говори осим српског језика још немачки, мађарски и румунски.

Скупање одма или за 14 дана.

1247 1—3

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

У превеликој мојој жалости која ме задесила услед неумитне смрти, која ми отрже мог верног брачног друга, никада непрежаљену и незаборављену супругу ми милу моју

Марију

потрешен до дна душе — за дужност сматрам најтоплије захвалити се свима и свакоме, који моју покојницу до вечне куће отпратише; ваиме преча сном свештенству г. г. проти Милану Ђираћу, пароку Ђорђу Велићу, пароку Теодору Милићу, ђакону Никанору Чобанићу, моме куму а оброчком пароку Н. Теодоровићу; као и учитељству г. г. Кузману Миловановићу, управитељу и учитељу; Ђорђу Петровићу, учитељу; српској трговачкој омладини и председнику јој г. Жарку Слеччевићу; занатлијској задрузи — на корпоративном учествовању, г. г. трговцима, својој родбини, пријатељима, господи и госпођама и свима без разлике пола и народности на пожртвовању, што су моју милу Мару до вечне јој куће испратили; исто тако и свима онима, који ми писмене и усмене утехе пружише — нека приме овим путем захвалност, као и сви који допринеше да спровод увеличају и тиме моју превелику тугу донекле убљеже.

У Новом Саду, 8. септембра 1906. године

Светозар Стојановић

1249 1—1

сжалосњени супруг.

Кредитни завод новосадских трговаца и занатлија (као задруга).

Част нам је овим известити чланове и пословне пријатеље, да је у

у господској улици бр. 17. (у Лудвиговој кући)

преко пута од месне филијале Аустро-Угарске банке — отпочела свој рад.

Наш завод есконттира менице (уз малу камату) и упутнице (инкасо)

прима новчане улоге на штедњу и на текући рачун, даје предајем на вредносне папире, на срећке и драгуље, даје зајам на непокретнине, пружа зајам на текући рачун, купује и продаје вредносне папире, срећке и новчанице и посредује у свима пословима овде не наведеним која засецају у банковну струку.

Пословне пријатеље о нашој одличној тачности и солидности уверавајући, остајемо с одличним поштовањем

НОВИ САД, 22. септембра 1906. год. п. р.

У име управе

ЈОВАН ФИРСТ

управник.

„НЕВЕН“

ЧИКА ЗМАЈОВИН ЛИСТ.

Овај најбољи српски дечји лист излазиће од почетка нове школске године, што иде, двапут месечно, и то сваког петнаестог и последњег дана у месецу, осим феријалних месеци јулија и августа.

И тако ће одсад читаоци „Невена“ имати годишње на место осамнаест — двадесет бројева, а цена листу остаће као што је и била, т. ј.

на целу годину	К 6.—
на по године	К 3.—
на четвртину године	К 150

Претплату ваља слати поштанском упутницом и све што се тиче администрације једино на администрацију, а рукописе на уредника листа К. Миловановића, учитеља и школског управитеља у Н. Саду.

Рукописи се не враћају.

Сваки рукопис треба да буде написан чисто и читко и то на половини односно на једној страни табака.

Осим рукописа чика Јовина, којег има још за 2—3 године дана, доносиће „Невен“ одабране умотворе, прераде, преводе и т. д. не само досадашњих својих вредних сарадника, већ и припознатих сарадника дечјих листова из Србије, као што су: чика Васа Крстић-Љубисав, Зора Ракићева, учитељица у Наталинцима; Влада К. Петровић, учитељ у Лесковцу; Милун Радотић, учитељ у Врњцима; Милорад Петровић, учитељ у Младеновцу; Милан Ђ. Станојевић-Млађинац, учитељ у Пироту; Драгиња Савићка, учитељица у Влакчи и други.

Нови Сад, августа 1906.

5—10

Уредништво и администрација „Невена“

ФАБРИКА

● ципела, папуча, чизама, ●
ОПАНАКА И БАКАВЦИ
ВЕЉКА ВИЛИЋА
У РУМИ (СРЕМ)

препоручује своју признато најбољу израду горњих фабрика, а све по најумеренијој цени.

1248 1—3

● Ценовници бадава и франко. ●

УГАЉ!

ПРИМА ПРАЈСКИ САЛОН УГАЉ,
Шалготарјанер и Врнички угаљ,
као и КОКС

имадемо увек на стоваришту,
● по најјефтинијој дневној цени. ●

Уједно препоручујемо наше богато снабдевано стовариште

планинских гораћу дрва
у најбољој квалитети.

Браћа Шварц,
Нови Сад

рибња пијача број 12.

1 28 1—12

ЗА ТО ЈАМЧИ АПОТЕКА

≡ **Ј. БАЛАША,**

да чудотворно и право енглеско Балашево краставчево млеко, које су сви у промет пустили потпуно је нешкодљиво лицу. — Само једанпут ради пробе нека шт. даме поруче Балашево краставчево млеко, и одмах ће се уверити, да то улепшавајуће средство одмах пеге, флеке, бубулице, митесере, и друге нечистоће отклања, и ствара глатко, младо и свеже лице. Једна флаша 2 К, уз то прави енглески сапун од краставаца 1 К, пудер 1 К и 20 пот. — Добија се у свакој апотеци. 1903—4 (VII.)

Путницима у В. Пешту препоручује се

ЈОСИФА МАЈЕРА

хотел првог реда
КОД

Краљице Јелисавете (Erzsébet szálloda)

најјефтинија кућа за породице у средини вароши универзитетска улица бр. 5

У најближој близини паробродске станице. — Електрична веза на све стране. Телефон. — Електрично осветљење. — Ново реновирано купатило. — Потпун пансион за 4 круне

Цене за собе од 1-60 па на више заједно с послугом и електричним осветљењем.

У случају дужег бављења значајни попуст у ценама. — Кафана и трапезарија јесу од најмиљивијих у престоници. — Најпежљивија услуга редак мир и ред. — У близини хотела налази се универза, српска црква и школе, телеграф и српска кафана. 1236 1—

Будимпешта.

МОМОНА ТРГОВИНА
ШЕШИРА, ЦИПЕЛА, КОШУЉА и т. д.

В. Ст. Константиновића

У ПАНЧЕВУ

потребује млађег помоћника,

који потпуно осим српским још немачким и мађарским језиком влада. — Уз понуду ваља препис сведца, слику, као и дан ступања означити.

Само ће се понуде стручњака у обзир узети.
1219 3—5

≡ ЗА МОЈУ ≡
МАНУФАКТУРНУ И КРАТКЕ РОБЕ РАДЉУ
потребујем једног

ПОМОЋНИКА

самосталног продавца. — Оферте са о внаком фикс плате на

Леополд Мандел
Ириг (Срем).

1230 2—3

ТРГОВАЧКИ ПОМОЋНИК

ципеларске струке, добар продавац, може добити стално место уз повољне услове. Првенство имају, који су и мануфактурној струци вешти. Понуде ваља упутирати фирми

В. МИХЕЛЧИЋ
у Сиску.

1221 3—3

ТРЕБАМО

за нашу мјешовиту трговину
≡ КОНТОАРИСТУ ≡
са плаћом од К. 1600, без обскрбе и млађег доброг помоћника мануфактуристу плаћа К 600 и цијела обскрба уступ одмах.

Ј. Сараилиа и Мимић
Окучане.

1210 4—5

МОДЕ ГАЛАНТЕРИЈСКА ○○○○○○
○○○○○ И ГОТОВИХ ОВУЋА РАДЉА

Л. НИЖКОВИЋА

У ЗЕМУНУ

треба

два млађа помоћника

Они који су сличну радњу свршили имају првенство. — У офертима потребно је, да рефлектантима означе коју плату траже месечно и кад могу ступити. 1220 3—3

У СЕНТОМАШУ (у Вачкој)

у непосредној близини села, има

СТЕВАН НИЋИН

земљопоседник

на својој земљишту

три лековита бунара.

По лечничкој анализи са купањем у овој води лече се ране, реума у мусу и костима, као и отоци. Са пићем ове воде лечи се малокрвност, слаб стомак, неуредна столица, као и неспавање. Зубобоља и слабе десни са испирањем ове воде лече се. Непосредно поред земљишта је железничка станица. 1225 2—3

У здравственом погледу је

РОЈИЧКИ „TEMPELQUELLE“

одлучно

најбоље пиће
за освежавање.

974 3—3

Ново рационално лечење.
Сведоче од признатих лечника.
Нешкодљиво, без медицине.

СВИМА, КОЈИ ВОЛУЈУ ОД ЖИВАЦА

најтоплије се препоручује брошура, која је већ у 26. издању изишла од Романа Вајсмана:

„Ueber Nervenkrankheiten u. Schlagfluss, Vorbeugung und Heilung.“

Добија се бесплатно од
Apotheke Emil Pain, Fünfkirchen. 341 3—3

ФРАЊЕ ЈОСИФА ГОРКА ВОДА

је једино пријатно и природно средство за чишћење. 217 13—39

HANDLUNGS COMMIS

20—24 Jahre alt, welcher der ungarischen, deutschen und serbischen Sprache mächtig ist, in Spezerei-, Mode und Kurzwaren Branche versiert ist, kann sofort bei der firma Récese Miksa in Bács Kula, angestellt werden, wo selbst ein junges Gommis aufgenommen wird.

1232 2 2

ПРИЛИКА ЗА КУП НОВИХ ГРАЦКИХ БИЦИКЛА.

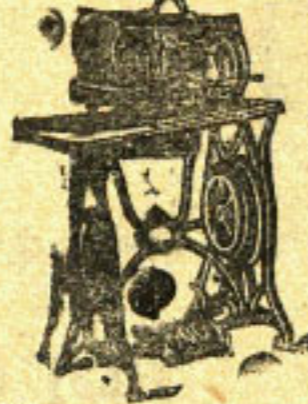
Модел 1906, са звоном, иначе етаје 200 К, сад свега 100 К, са звоном, лампом, торбицом за справе, продаје се уз потпуну јамчевину. Са бремвом слободног окретања и заустављања 24 К више. Бицикл за женске К 130.

!!! Половне бицикле !!!

Само од доброг квалитета марка, за 60, 70, 75 круна. Врло лепа бицикли за даме, најновији модели по 60, 80, 90 К. Горње гуме за циви К 6, 7, 8, и 9; ваздушне циви за то-чак К 4 до 5; све димензије Рајтхоферове континентал, „Дулоп“ горње гуме за циви око точка по К 12; циви К х-ацителин лампе К 3, 4, и 5; звонце 80 пот. бицикл звоно 6. 2-20; седло К 5, четвороструке телескопне К 2; пумпе пК моћу ноге К 3-4; једна доза емајлака заједно с четком о-1-20. Цитоницел за брзо покловање, доза К 1-70 и све К сталне приборе држим најјефтиније на стоваришту. Ценовно бесплатно. Велики специјалан каталог преко свих постојећих прибора за бицикле, моторе шаљем кад ми се пошаље 10 потура у маркама.

Обаљена цена нових врло финих Сингерових шиваћих машина.

За породичну и занатлијску употребу, не прави ларму лако шиве, елегантна и свим поправкама новијег доба удељена, уз петогодишњу гаранцију, усљед куповања на велико и за готов новац. Са високим напољом Сингерова ручна машина са поклопцем К 42, Сингерова машина за породицу за терање ногом К 49. Сингер-рингшиф са поклопцем 76 К. Апарати за штиковање уз исту 4 К Централ Бобин машине са елегантним поклопцем 90 К. Апарат за штиковање уз исту 4 К. Давање на отплату је искључено.

Машине и бицикли се шаљу кад се 15 К пошаље као капара, осталу уз жељезницом доплату (Nachnahme). Каталог шаљу се бадњава.

M. Rundbakin, Wien IX/1, Liechtensteinstrasse 23.
(Gegründet 1875.) 776 10—10

ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ И ОДРЖАВАЊЕ ЖЕНСКЕ ЛЕПОТЕ

најбоље је средство свуда омиљена и светског гласа

КОРНЕЛИЈА ПОМАДА ЗА ЛИЦЕ

Ова помада је изврствено средство против пега на лицу и рукама, митесера, бубуљица и т. д., а уз то је нешкодљива и хемијски чиста.

ЦЕНА: малој тегли са упутством 1 круна
великој тегли са упутством 2 круне.

Корнелија сапун 1 комад 1 круна. Може се добити код произвођача:
Апотека код „Круне“ МИЛЕТЕ ЛЕСКОВЦА
у Ст. Врбасу (Ó Verbász. Bácska).

Може се добити и у Новом Саду у дрогерији г. Оскара Клајна

604 84

Најбоље врете плава камена, фарбе за жито

(Dupuy-Samenbelze)

Најфинија зејтина, пиринца, јефтине кафе, ситна и крупна грожђа, бираних бадема и лешњика.

Минхенско шпатен пиво у флашама.

Највећи избор минералне свеже воде.

Разне сорти сирева. Фришких сардина и других разних риба.

Равна калифорнијска воћа праве манастирске шљивовице

Грчка лековита вина:

Mavrodaphne, Cyprio, Ahaier, Malvasier.

Сваки дан свежа путера за теј, са снахилука надвојводе Албрехта.

Најбоље врете вина бела и црна у боцама по ванредно јефтиној цени.

ПОД СВОЈИМ НАДВОРОМ, ТАЈНА ПОСЛУГА И НАЈУМЕРЕНИЈА ЦЕНА.

ДЕЛИКАТЕСА И ШЕНЦЕРАЈА ТРГОВИНА
Ј. СТЕФАНОВИЋА СИН, НОВИ САД
Телефон бр. 76. Основана 1866. Главна улица бр. 27.

198 26

ПОД СВОЈИМ НАДВОРОМ, ТАЈНА ПОСЛУГА И НАЈУМЕРЕНИЈА ЦЕНА.

ДРУШТВО „ПОМОЋ“ У СЕНТОМАШУ.

Јавља се свима члановима друштва „Помоћ“ у Сентомашу и са стране, да су друштвена правила стигла од министарства потврђена, и да друштво 1-ог октобра о. г. отпочиње свој рад у I. колу.

Друштво исплаћује наследницима својих умрлих чланова од сваких 100 чланова 350 круна. Свако коло има 600 чланова.

Уписати се може свако, ко је старији од 24 године, а 65 година није прешао и ако лечничком сведоџбом потврди да је здрав.

Како за I коло фали још врло мален број чланова, умољавају се они, који се још уписати желе, да са уписом пожуре.

Ради уписа и објашњења ваља се обратити на друштвеног деловођу г. БОЖИДАРА ПРОДАНОВИЋА у Сентомашу. — Упис у I. коло завршује се 30. септембра о. г.

У Сентомашу у септембру 1906.

Управа друштва „ПОМОЋ.“

СУБОТИЧКА СРПСКА ШТЕДИОНИЦА

Д. Д.

У СУБОТИЦИ

(преко пута железничке станице)

прима улоге на приплод и издаје зајмове уз врло повољне услове.

627 15-33

Никад више

нећете се тужити да сте преплатили, ако са утврђеним ценама купујете

О Д Е Л А

код новоствореног стоваришта
ПАНТЕ СПАИЋА У НОВОМ САДУ
дунавска улица број 36.

СТАЛНО ВЕЛИКИ ИЗБОР МОДЕРНЕ МУШКЕ,
ЖЕНСКЕ И ДЕЧИЈЕ КОНФЕКЦИЈЕ.

Цене ниске и утврђене.

1075 9-10

ПРОТИВ ЗНОЈЕЊА

РУКУ И НОГУ

употребљајте дра Антона Блауа **МАСТ ПРОТИВ ЗНОЈЕЊА** (Schweissalbe) До бија се у апотеци „код Орла“, Нови Сад, темеринска улица.

720 15-25

БУРАД ЗА ВИНО.

ГРАЂАРСКА РАДЊА

БРАЋЕ ШВАРЦА

У НОВОМ САДУ

рибња пијаца број 12.

продају већ употребљена винска бурад у врло доброме стању, разне величине од 6 до 40 хектолитара, докле залиха устраје по јефтиној цени.

1119 4-4

ГЛАВНИ ДЕПО ПРАВОГ

ШТАЈНБРУШКОГ ПИВА ЋУЛЕ БАУЕРА

НОВИ САД, Успенска улица бр. 5.
уповорава сваког, да се само код њега може добити у флашама

613 34-

ПРАВО ШТАЈНБРУШКО ПИВО
прве уг. деоничарске штајнбрушке пиваре, као и

ПРАВО БУДВАЈСКО ПИВО

из светског познатог будвајског прастарог увора грађанске пиваре, која је 1795. г и Будвајсу основана. **Право штајнбрушко, као и право будвајско пиво,** познаје се не само по вигнети (цедуљи на флаши) него нарочито по запушачу на коме се налази жиг: **Bauer Gyula.**

Бр. 11664/1906.

Објава вашара у Темишвару.

Овогдишњи Темишварски Св. Михољски

ЗЕМАЉСКИ ВАШАР

одржаће се од 27. септембра до 1. октобра п. р. 1906. год.

ДОТЕРИВАЊЕ СВАКОВРСНЕ МАРВЕ

на земаљски вашар дозвољено је од четвртка 27 септембра од 5 сати ујутру.

У Темишвару, 30. августа п. н. 1906.

Од градске велике капетаније:

РУДОЛФ ВАНДЛ

велики капетан.

1215 2-2

Купалиште Дарувар

1178 8-4 СЛАВОНИЈА

Железна врећа и блатне купке.

Блага клима Купке и станови у једној згради, према томе могу се куре и у хладно годишње доба успешно обављати. Изврсно успеши код лечења госпојинских болести, реуматизма и кретоболе, живчаних болести нарочито ишиаса.

Знатни попусти на цени.

БРАЋА РАБШТЕРН

НОВИ САД

196 51-

ПЕЦИВО ШЉИВОВИЦЕ И КОМОВИЦЕ

Фабрика шестоструке сирћетне есенције.

НЕКОЛИКО РЕЧИ

О ТАЈНИМ БОЛЕСТИМА.

Жалосно је — али права је истина, да у данашњем добу ва чудо врло много има такви људи, којима је крв и телесни сокови покварени, и који су ради своје младинке лакоислености и хрђаве навике своју живчану систему и душевну јакост уништили. Сад је најпрече време, да ово грозно стање престане. Неко мора бити, који ће младине о спољном животу добровољно, искрено и темељно поучити, неког мора бити, коме могу људи своје тајне болести слободно, без устезања и са поверењем приобити. Али није до ста, ове болести ма коме испричати, већ се мора таквом живесном специјалисти лечнику обратити, који о спољном животу може савете дати, те на евентуално већ постојећим болестима помоћи, онда ће нестати тих тајних болести.

Таког увишеног повиза и ва то је опште познати завод др. Палоца, бившег болничког лечника, специјалисте Budapest VII. Kerepesi út 10.), где у највећу тајну може свако (како мушки, тако и женске) добити разјашњење о спољном животу, где се крв и телесни сокови болесника очисте, живци ојачају, цела се система опрости од болести, и душевни болови нестану. Овај је завод усљед догда чињеног и на толико хиљада болесника са успехом изведеног начина лечења у целој монархији једини. Без сметања дневног рада, са сигурним успехом, темељито и брво лечи већ од толико година др. Палоци са његовим специјалним начином лечења и у најванемаренијим мучајевима сифилитичне раке болести цени за мокрење, бешике, живаца и кичме, последице сифилиса, цурење семена, ослабљену људску снагу (импотенција), златну жилу, болести крви, болести коже, те све болести женске. За женске посебна ченаоница и посебан улаз. Ако ко ма из кога равлага особно не може доћи, драговољно му се даје на писмо иширан, дискретан одговор (к писму треба само биљег за одговор прикловити). Након докочаног лечења писма се сладе или на захтев враћају се. Завод се брине и о специјалним лековима. Прима се дневно од 9 сати до подне, до 6 сати по подне (недељом до 12 сати у подне.)

Наслов: Др. Палоц бивши болнички лечник, специјалиста Budapest Kerepesi út 10. 474 20-

НА

ШКОЛСКИМ КЊИГАМА

СВИЈУ ИЗДАЊА, КОЈИХ ИМАМ

У ВЕЛИКОЈ КОЛИЧИНИ, ДАЈЕМ

Милан Ивковић

НОВИ САД (Ujvidék)

једини главни продавалац

накладе

Д. ЈОЦИЋА

НАЈВЕЋИ РАБАТ.

Препоручује своје велико стовариште на мало и на велико (en gros)

канцеларијског и концент-папира, оловака, пера, радир-гуме, мастила најбоље каквоће, сунђера, прописева са најновијим сликама, цртанке и све остале приборе за школе и канцелације.

СВЕ ПО ЈЕФТИНИЈОЈ ЦЕНИ НЕГО ИГДЕ.

1187 11-15 Списак школских књига шаљем бадава.

ОБЈАВА.

Натошевићев буквар, читанка за II, III и IV. разр. и Цркв.-словенски буквар, као и Хришћански катихизис од М. Миловановића прешли су у моју својину.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА

ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излуцало, чиме се звона сачувају да не пукну.

975 7-52

Особито препоручујем

од мене израђена и много пута одливована

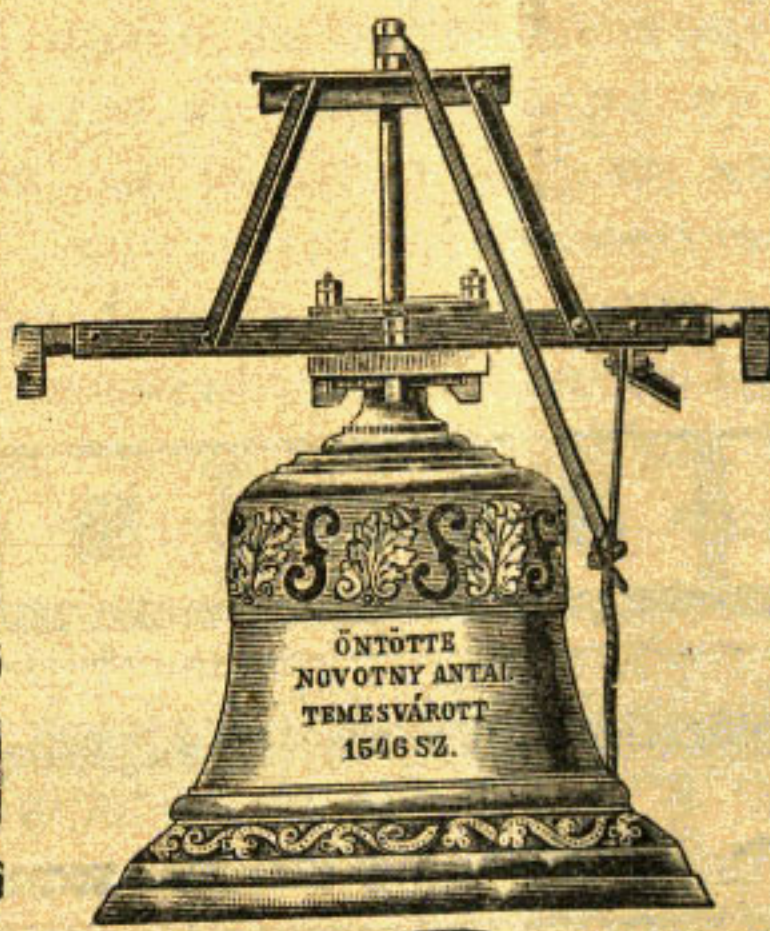
са отвореним одушкама провиђена звона

која су у горњем делу — као виолина са отвором у виду фигуре S провиђена и која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначаје са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала, прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа.

Илустровани ценовници и прорачун трошва бесплатно и франко.

На миланарској земаљ. изложби у Будимпешти 1895. награђена са великом миланарском медаљом

ЖИВНОСТЕНСКА БАНКА

Wien, I., Herrengasse Nr. 12.

Уплаћен акцијски капитал К 25.000.000
Резервни и осигуравајући фондови преко . . . . . К 9.000.000
ЦЕНТРАЛНИ ЗАВОД Основан 1868. ГОД.
У ПРАГУ

Филијале у Брну, Пазену, Будвајсу, Пардубици, Табору, Иглави, Морав Острву и Кравову.

Бечка филијала

Прима улоге на књижице 4%. Мењачница, примање берванских налога, зајмови на вредносне папире, есконтмирање меница. Стављање у курс и ван курса — вредносне папире. Осигурање против губитака на курсу.

167 30-52

А М Е Р И К А

ИЗ ХАВРА ПОЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ ПУТНИЧКЕ КАРТЕ КРОЗ

француску пругу

Добро и брво отпремање. — Изврсна опскрба са вином и ликером. Путне карте за све штације америганских железница по оригиналној цени.

Ближе извешћа даје бадава и франко

1104 **Französische Linie** 5-13
Wien, IV., Weyringergasse № 8.

ПРИМА:

Улоге на књижице по
4%, „недељне улоге“
по уделу 50 потура
недељно са 4%.
Порезу на камату
плаћа сам завод.

511 88-

Основана 1870. године.

СРПСКА ЗАДРУГА

ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЉУ

У НОВОМ САДУ,

Ћурчијска улица број 6.

Основана 1870. године.

ИЗДАЈЕ:

Займове на менице, об-
везнице и на непо-
кретно имање под
најповољнијим
условима.

БУГАРСКА

Приређени неколико добара за продају
од 100 кат. јутара до 1.000. — Земља је
плодна и бачко потиским земљама подобна,
на вечито цена од 100 фор. до 130 фор.
по јутру. Под закуп за годину од 15 до
18 фор. — К. респонденција српски, мађар-
ски и немачки. Јован Чапо у Drago-
mirovo, Sistov, Bulgaria. 1214 3-3

● РУКОТВОРНИЦА ОРУЖЈА ●

и пушкарски велики завод
ЈАДИСЛАВА ШВЕСТКА

Праг, (Чешка), Вацлавски трг бр. 53.

Препоручује своје гласовите, одличне
ЛАНКАСТЕРКЕ, које се здликују изван
редним пуцањем као и необичном дуго-
трајношћу. Званично одобрен специјали-
тет цеви са ознаком: **Велефини**
армадски челик.

ВЕЛИКИ ИЗБОР

● РЕВОЛВЕРА И ФЛОБЕРТА. ●

Једина фирма, која је издала преко 100
страна велики српско хрватски ценовник,
штампан и ћирилицом и лативицом. —
Ценовник шаљем бесплатно, када ми се
пошаље адреса и занимање.

Цене умерене.

973 8-20

МАНУФАКТУРНА И ПОМОДНА ТРГОВИНА

Павла Д. Јовановића

У ЗЕМУНУ

потребује помоћника, вешта и само-
стална продавца. 1244 1-2

ГВОЖЂАРСКА ТРГОВИНА

С. Адамовића сина

У МИТРОВИЦИ

потребује солидна помоћника. Сту-
пити може одма. 1241 1-3

МЕШОВИТА РАДЊА

Саве Сивчевића

У РУМИ

потребује једног млађег доброг помоћни-
ка. Осим српског, потребно је знање не-
мачког језика. 1243 1-2

НАРОДНО ОБЕЗБЕЂЕЊЕ.

Друштво „Добротвор“ у Новом Саду поникло је у тој цели, да
обезбеђује народ. Оно је до сад исплатило око

400.000 КРУНА

у име посмртне припомоћи наследницима својих умрлих чланова и има
готовине преко

100.000 КРУНА,

уложену у новчаним заводима, која је својина свију њених чланова.
Ко жели на лак начин да обезбеди децу своју, најбоље ће то
учинити, ако се упише за члана у друштво „Добротвор“.

Свако, ко се упише, одма је обезбедио једну тековину

ОД 2.000 КРУНА

коју суму исплаћује друштво наследницима у готову новцу.

Чланом друштва може постати сваки држављанин земаља круне
Св. Стевана мушко и женско.

У попуњавање празних места у основаних 5 кола примају се
само особе од 24 до 50 година старости.

Чланови плаћају ове пристојбе:

За уписину једанпут за свагда К 4.—

За чланарину у почетку сваке године К 4.—

За сваки смртни случај, који се догоди у колу, у којем је ко
члан К 4.—

Једно коло има 500, а највише 601 члана.

Ко хоће да се упише за члана, нека пошаље на адресу дру-
штва „Добротвора“ у Новом Саду К 4.— и нека искаже године своје
старости и своју адресу тачно означи.

У П РА В А

друштва „ДОБРОТВОР“
у Новом Саду.

142 4 5

➔ **Нова српска конфекционална радња.** ➔

СРПСКА ПОМОДНА КОНФЕКЦИОНАЛНА РАДЊА

Н. Н. МОМИРОВИЋА

У НОВОМ САДУ,

ГЛАВНА УЛИЦА БРОЈ 3. 1123 10-12

Препоручује своје богато стовариште за јесењу и зимску сезону,
у најновијој и најелегантнијој фазони, женској и мушкој конфекцији, на-
рочито сам слободан врло поштовану женску публику најљивим начинити
на моје укусно велико стовариште КОСТИМА, женских енглес-
ких и француских готових ШОСОВА, сваковрсних најмодернијих
БЛУЗА и ХАЉИНИЦА за девојчице, као и ВЕЛИКИ ИЗБОР ОДЕЛА за БАКЕ,
све по најумеренијој солидној цени.

➔ **Нова српска конфекционална радња.** ➔